

Danuta Sroka

Bałtycka Biblioteka Cyfrowa – klaster dobrych praktyk

Zapoznałam się z szeregiem tekstów dotyczących kierunków rozwoju bibliotek publicznych w Polsce. Jako praktyk, na tym polu dostrzegam niestety nadal wielki rozdźwięk. Podpisuję się pod stwierdzeniem, że indywidualne działania poszczególnych bibliotek publicznych, realizujących własne projekty związane z komputeryzacją, na miarę wewnętrznych sił i środków, mogą generować ogromne koszty i niekoniecznie skończyć się sukcesem. Współpraca w tym obszarze ma ogromne znaczenie. Biblioteki publiczne od zawsze tworzyły sieć, zabrakło jednak efektywnej sieciowej ciągłości w komputeryzacji. Nie mając w odpowiednim czasie impulsu centralnego, biblioteki publiczne same rozpoczęły działania zmierzające do dalszego rozwoju infrastruktury informacyjnej, aby wzmocnić rozwój usług w swoich regionach.

Miejska Biblioteka Publiczna (MBP) w Słupsku ma już spore doświadczenie w realizacji projektów związanych z komputeryzacją. Uwzględniając szereg zmian, które wymusza nowoczesna technologia, ekonomia i uwarunkowania społeczne, powinno się stworzyć jednolitą politykę biblioteczną w regionie. Wspólnie z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Gdańsku jesteśmy w trakcie działań, zmierzających do wypracowania właśnie tej „sieciowości”. Należy pamiętać, że biblioteki publiczne nie działają w izolacji, lecz w mocno zmieniającym się otoczeniu. W poszczególnych regionach funkcjonuje szereg relewantnych instytucji, które realizując własne cele, bez przeszkód mogą brać udział w tworzeniu efektywnej sieci informacyjnej.

Przykładem takiego działania jest powstanie i rozwój Bałtyckiej Biblioteki Cyfrowej (BBC) w Słupsku. Aby nie utonąć w chaosie i nieprzemyślanych decyzjach, już w fazie wstępnej projektu zostały wypracowane spójne standardy działa-

nia. Partnerem merytorycznym MBP w budowie BBC była Śląska Biblioteka Cyfrowa, Biblioteka Narodowa oraz Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa. Uczyliśmy się od najlepszych, aby móc bezbłędnie wejść w kolejną fazę projektu, oszczędzając czas i pieniądze. Dzięki temu stworzono dobry produkt informacyjny.

Biblioteka, to znakomity grunt, aby wykorzystać najnowocześniejsze zdobycze technologiczne. Grzechem jest jedynie działanie w izolacji. Skoro rozwój infrastruktury teleinformatycznej pozwala na wszechstronny dostęp do sieci, należy z tego korzystać pełnymi garściami. Serwisy, wortale, fora dyskusyjne, blogi są kopalnią wiedzy, miejscem wymiany informacji, stanowią też kolejną płaszczyznę kontaktu z użytkownikiem. Tam, na bazie analiz, dyskusji, dzielenia się doświadczeniem i dobrymi praktykami, powstaje synergia, która przechodzi w działanie. Zgodnie z zasadami Biblioteki 2.0 użytkownicy powinni mieć dostęp do instytucji oraz rozrywki w dogodnym dla siebie miejscu i czasie. Skoro czytelnik ma nieograniczony dostęp do wiedzy, poprzez szereg narzędzi informacyjnych, jest w stanie współtworzyć kulturę biblioteczną. Bibliotekarze zaś, dzięki zastosowaniu nowoczesnej technologii, mają ogromny wpływ na tworzenie i upowszechnianie wiedzy, a wraz z nią kultury bibliotecznej.

Wracając do tematu bibliotek cyfrowych w Polsce, są one doskonałym przykładem tworzenia sieci. Instytucje tworzące platformę rozproszonych bibliotek cyfrowych w Polsce wykorzystują sieć PIONIER, której istotnym elementem jest Federacja Bibliotek Cyfrowych (FBC). Służy ona zarówno bibliotekarzom (unikanie tworzenia duplikatów, informacje o przejściach autorów do domeny publicznej, jako agregator treści metadanych dla Europeany, tworzenia statystyk BC) oraz czytelnikom (globalna wyszukiwarka zasobów polskich bibliotek cyfrowych). Międzynarodowe standardy biblioteczne i informatyczne pozwalają na ujednolicenie opisów danych, co sprzyja ewentualnej konwersji (protokół Z39.50, protokół OAI-PMH w repozytoriach cyfrowych).

Jak tworzymy klaster BBC?

Klaster wiedzy

W poszczególnych regionach działa wiele instytucji, które dążą do realizacji zbliżonych celów. Stworzenie regionalnej sieci informacyjnej pomiędzy tymi instytucjami tworzy swoisty klaster (w literaturze stosuje się także inne określenia, takie jak np. grona przedsiębiorczości) – charakterystyczną, zaawansowaną formę skupienia, skoncentrowaną na współpracy. Termin klaster według Michaela E. Portera – to znajdująca się w geograficznym sąsiedztwie grupa przedsiębiorstw i powiązanych z nimi instytucji. Zajmują się określoną dziedziną, połączoną podobieństwami i wzajemnie się uzupełniającą. Klaster jest celową grupą instytucji powiązanych funkcjonalnie w celu osiągnięcia wartości dodanej w wyniku synergii działań organizacyjnych. Ich przedmiotem jest projektowanie wspólnych wizji, misji oraz strategii marketingowych, projektowanie polityki pozyskiwania kapitału, kształtowanie relacji z władzami lokalnymi, otoczeniem politycznym, samorządowym i społecznym.

Michael E. Porter. In Wikipedia. Wolna encyklopedia [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Michael_E._Porter. Stan z dnia 26.04.10.

Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku jest założycielem BBC oraz koordynatorem prac, partnerem w budowie zasobu jest Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku, zaś instytucje współtworzące zasób są pełnoprawnymi uczestnikami. Obecnie w ramach BBC działają:

- a) Archiwum Państwowe w Koszalinie wraz z Oddziałem w Słupsku,
- b) Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku,
- c) Muzeum w Koszalinie,
- d) Teatr Lalki „Tęcza” w Słupsku,
- e) Muzeum Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie,
- f) Słupskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne,
- g) AG Media Pomorskie,
- h) Wydawnictwo AUH FOTECH,
- i) Agencja Wydawniczo-Reklamowa „Moje Miasto”,
- j) Fundacja na rzecz Rozwoju Społeczno-Kulturalnego i Promocji Ziemi Słupskiej, Zaborów, Borów i Gochów „Naji Göche”,
- k) Zarząd Główny Stowarzyszenia Kaszubsko-Pomorskiego z siedzibą w Gdańsku.

Wykorzystując potencjał tradycyjnej biblioteki BBC, realizuje jej podstawowe zadania, tworząc centralną bazę informacji regionalnej. Tworzenie takiej bazy stało się możliwe dzięki zastosowaniu nowoczesnych technologii oraz koordynacji działań szeregu współpracujących z biblioteką instytucji. Współdziałanie w obrębie klastra umożliwiło dostęp do informacji z kombinacji różnych źródeł: z lokalnych bibliotek, archiwów, muzeów, teatrów, wydawnictw, stowarzyszeń, fundacji itp. BBC jest organizacją otwartą.

Stale prowadzone są negocjacje w zakresie współpracy w tworzeniu zasobu cyfrowego. Należy przy tym zaznaczyć, że wartość BBC stale wzrasta, dzięki transferowi kompetencji na zewnątrz, kierowanych do uczestników, którzy współtworzą BBC oraz do tych, którzy deklarują uczestnictwo. W ten sposób tworzy się klaster, który ustawicznie przyciąga kolejne instytucje z ich zasobami oraz kompetencjami pracowników. Instytucje te otrzymują od liderów BBC wsparcie, wiedzę, pod warunkiem, że podzielają wspólną wizję i chcą efektywnie współpracować. W efekcie zasób BBC wzrasta, przybywa uczestników, następuje rozwój i aktywizacja środowisk. Kolejne instytucje zgłaszają akces wstąpienia do BBC. Następnym krokiem jest stworzenie konsorcjum, na bazie tego co już powstało i prawidłowo funkcjonuje.

Konsorcjum Miejskiej Biblioteki Publicznej w Słupsku z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Gdańsku pozwoli na wypracowanie wspólnych strategii marketingowych. Taki kształt organizacji umożliwi projektowanie polityki pozyskiwania środków oraz wpłynie na kształtowanie dobrych relacji z władzami lokalnymi Słupska i Gdańska. I o to właśnie chodzi, o tę „sieciowość” w klastrze. O dzielenie się wiedzą, kompetencjami, infrastrukturą technologiczną, co w konsekwencji umożliwi tworzenie wspólnych wizji rozwojowych. Można z całą pewnością stwierdzić, że w obrębie klastra, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, działa synergia umiejętności, projektów, regionalizmu i potrzeb władz lokalnych.

Przy BBC działa Społeczna Pracownia Digitalizacji, która jest swoistą kalką (młodsza siostra) Śląskiej Pracowni Digitalizacji. Dobra śląska praktyka, która została przeniesiona na stabilny grunt słupski, funkcjonuje dzięki wolontariuszom. Wolontariusze wprowadzają nowy wymiar do biblioteki. Mają nowe pomysły, nie są ograniczeni strukturą organizacji. Są to osoby

wykształcone: informatycy, historycy, archiwiści, ekonomiści oraz studenci. W Pracowni Digitalizacji, w sprzyjającej atmosferze stworzono zaangażowany, sprawny oraz kompetentny zespół. Kompetencje pracowników należy jednak ustawicznie rozwijać, poprzez szkolenia związane z rozwojem pracowni oraz stosowanych w niej technologii. Fakt ten pozwoli na efektywne wykorzystanie posiadanej infrastruktury technicznej, informacyjnej.

W środowisku bibliotekarzy obserwuję zbyt często błędne podejście do samej istoty komputeryzacji. Komputer jest postrzegany jako narzędzie – następca maszyny do pisania i liczydła, a nie jako środowisko informacyjne, z którego korzysta użytkownik (rozproszone bazy danych, biblioteki cyfrowe, środowisko wymiany informacji). Należy pamiętać, że zmieniły się oczekiwania odbiorcy usług bibliotecznych, a ponieważ misją biblioteki jest zaspokojenie tych potrzeb, musimy dostosować się do użytkownika. Siłą rozpędu komputeryzacja weszła w kolejną fazę, która wiąże się nie tylko ze sprzętem i katalogami. Tworzonych jest szereg programów wsparcia finansowego dla bibliotek. Wiele z nich ukierunkowano na rozwój komputeryzacji. Bez impulsu centralnego, nastąpiło rozdrobnienie działań w poszczególnych bibliotekach. Tam, gdzie są silne zespoły wewnętrzne, potrafiące same wypracować „sieciowość” w regionie, problem jest mniej widoczny. Gorzej ma się środowisko małych bibliotek. „Stare ramy” przestają być atrakcyjne. Szkoda, że dopiero w tej chwili pojawiła się koncepcja stworzenia krajowej sieci współpracy bibliotek w dziedzinie dalszego rozwoju komputeryzacji. Byłoby znacznie prościej, gdyby wcześniej opracowano taki projekt.

Danuta Sroka jest pracownikiem Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Dąbrowskiej w Słupsku.